

TICKET BAI

Espazio autogestionatuak merkantilizatzekeo egitasmoa

Azken urteetan Eusko Jaurlaritza eta Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako foru aldundiak Ticket Bai fakturazio sistema ezartzea exijitzen ari zaie hiri ugaritako jai batzordeetako txosnei. Horren aurrean, Euskal Herriko dozenaka festetako ordezkariak "txosnak eta herri jaiak defendatzeko" ekitaldia egin dute maiatzaren hondarrean Bilbon. Besteren artean sinadura-bilketa abiatu dute, txosnak ondare inmaterial izendatzeko.

Lan boluntarioa izanik, txosnen jarduna termino soilik ekonomikoetan neurtzeak zentzurik ez duela diote jai batzordeetako ordezkariak.

ARITZ LOIOLA / FOKU

“Txosnagunea espazio alternatibo gisa ulertzen dugu, herritik eta herriarentzako egina eta interes kapitalistarik gabekoa”

LINUS FINKE

Gasteizko Txosnetako kidea

Globalizazioarekin batera, gizarte-ko esparru guztien homogeneizazioarako joera du kapitalismoak. Egun, geroz eta zailtasun gehiago dute sistemaren eredu merkantilistatik eta pribatutik at jarduten duten egitasmo alternatiboek. Horien artean daude Euskal Herriko hirietako jai batzordeek antolatzen dituzten txosnak, lan boluntarioaren bidez aurrera eramanak eta irabazi asmorik gabekoak.

Soilik etorkizun ilunak irudikatzen dizkiogun gizarte honetan, bestelako mundu bat marrazten duten ekimenek hainbat oztopo gainditu behar dute. Azken urteetan, irabazi pribatuaren jainkoak bere hatzaparrak herri mugimenduetako txosnetan jarri ditu, eta hasi besterik ez dira egin horren inguruan orain arte sortu diren gatazkak.

2023ko apirilaren amaieran, lurraldeko taberna eta jatetxe gehienak biltzen dituen Gipuzkoako Ostalaritza Elkarteak zera eskatu zien 3.000 biztanletik gorako udalei: jaietako txosnak arautu eta salmentak kobratzeko Ticket Bai sistema erabil dezatela, taberneke egiten duten bezala. Eskaera hori justifikatzeko, tabernak dauden lekuetan egonda txosnek lehia sortzen dutela adierazi zuen patronalak.

Eta, patronalaren eskaerari men egin zion Gipuzkoako Foru Aldundiak. Bizpahiru hilabete geroago, Ticket Bai ezartzeko borondatea erakutsi zuen Eider Mendoza Gipuzkoako Ahaldu Nagusiak. Mendozaren arrazoibidea ere interesgarria izan zen: “Txosnek irabazi asmoekin funtzionatzen badute, fakturak kontrolatzeko sistema elektronikoa izan beharko dute”.

Txosnak instituzionalizatu eta merkantilizatzeko asmoa ez zen Gipuzkoara mugatu: iazko uztaillean Gasteizko Txosna Batzordeak (GTB) prentsaurrekoa eman zuen Arabako Foru Aldundiaren aurrean, hiriko jaiak hasteko aste gutxi falta zirela. GTBk salatu zuen hiriko txosnagunea “arriskuan” zegoela, aldundiak Ticket Bai erabiltzera derrigortu nahi zuelako. Gainera, larritzat jo zuen aldundiak “eredu herrikoi, kolektibo eta sozialaren borondatezko lana enpresa pribatuekin” parekatu nahi izatea.

Azkenean, oztopoak oztopo, jaietan txosnak jartzea erabaki zuen GTBk, eta Gasteizko jaiak amaitu eta bizpahiru astera iritsi ziren mehatxuak: Ramiro González Arabako ahaldu nagusiak jakinarazi zuen aldundiak 64 enpresa edo norbanakoren aurkako espedienteak ireki zituela 2024. urtea hasi zenetik ordura arte, eta zigortuek gutxienez 20.000 euroko isuna jasoko zutela.

KONTROLERAKO TRESNA

2020an aurkeztu zuen Ticket Bai fakturazio sistema Eusko Jaurlaritzak, Gipuzkoako, Arabako eta Bizkaiko foru aldundiekin batera. Lakuak, haren webgunean, fakturazio sistema hori jarduerara ekonomikoak egiten dituen pertsona edo elkarte orori aplikatuko zitzaizela aurreratu zuen. Gainera, Ticket Bai-k dituen hainbat helburu ere aipatu zituen: zergapekoei “euren betebeharrak” betetzen laguntzea eta zerga iruzurrak saihestea.

Linus Finke gasteiztarak, ordea, bestelako iritzia du. Alemanian jaio bazen ere, duela 27 urte heldu zen Euskal Herrira, eta jada 25 urte daramatza Arabako hiriburuko jaien prestakuntzan

murgilduta, lehenik txandak egiten eta orain Errekaleor Bizirik taldeko ordezkari gisa. Haren ustez, Lakuak Ticket Bai “kontrolerako tresna gisa” erabili nahi du: “Ticket Bairen bidez, Eusko Jaurlaritzak iruzurrezko jardueren susmoan izan dezake mundu guztia, eta horrek espazio alternatiboen nahiz komertzio txikien askatasuna mugatzen du”. Gainera, Finkek salatu du fakturazio sistema horren bitartez, aldundietako ogasun ikuskaritzek irabazi asmorik gabeko edozein elkarteren diru sarreretarako sarbidea izan dezaketela uneoro, zenbat diru sartzen eta ateratzen den jakitun izanik.

Finkeren arabera, txosnak ez dira enpresa bat, ezta jarrera merkantilista duen edozein erakunde ere: “Jarduerara guztia borondatezko lanaren bitartez eramaten dugu aurrera, irabazi asmorik gabe”. Horrez gain, txosnen jarduerara ez dela ekonomikoa aldarrikatu du Gasteizko Txosnetako partaideak, “politiko eta soziala” baizik: “Txosnagunea espazio alternatibo gisa ulertzen dugu, herritik eta herriarentzako egina eta interes kapitalistarik gabekoa”.

Ticket Bai ezartzeak txosnei zein bestelako espazio autogestionatuak ekarriko lizkiekeen zailtasunei dagokienaz, Finkek azpiegitura teknikoaren nahiz digitalaren erabilera azpimarratu du: “Jaietan zehar borondatezko mila txanda baino gehiago egiten dira, eta bakoitzari sistemaren funtzionamendua azaltzea ezinezkoa da”. Diru sarreraren digitalizazioa soilik ez, bestelako zenbait gestio administratibo ere egin beharko lituzkete espazio hauek: esaterako, jarduerara ekonomikoetan alta ematea –eta baja ondoren, noski– eta zerga-aitorpena egitea.

JAIZKI FONTANEDA / FOKU

"Lortutako etekin ekonomikoarekin zer egiten da? Auzogintzako beste hainbat proiektu sozial eta kulturetan inbertitu: hurrengo urteetako jaiak, hitzaldiak, tailerrak, kontzertuak, aisialdirako zein hezkuntzarako jardunaldiak...", diote txosnak babesteko ekimeneko kideek. Argazkian, Gasteizko Ama Zuriaren jaietako kontzertu bat, pasa den urtean.

Finkeren esanetan, "ez du mugarik" instituzioek kontrolerako duten jorak: "Aspaldi galdu zuten iparra zentzu horretan, noizbait izan bazuten". Espazio nahiz jarduera guztien digitalizazioaren bidez lortuko dute kontrol hori, haren ustez, eta hori justifikatzeko erabiltzen dituzten arrazoiak "betikoak" eta "zentsugabeak" direla adierazi du Errekaleor Bizirik-eko kideak: "Segurtasuna aipatzen dute, ustelkeriaren eta iruzurraren aurkako neurria dela, denok garela berdinak legearen aurrean, eta abar".

Azken urteetan instituzioek espazio alternatiboen, eta horien artean txosnen aurka abiatutako ofentsibaren arrazoiak argi du Finkek: "Irabazi asmorik gabeko elkarteek kapitalismoaren

logika merkantilistatik eta pribatutik at jarduten dute. Instituzioei ez zaie hori gustatzen eta horrekin amaitu nahi dute".

NEGOZIAZIOAK ARABAKO ALDUNDIAREKIN

2020an aurkeztu bazuten ere, Ticket Bai ezartzeko legea 2022tik aurrera aplikatzeko asmoa zuten instituzioek. Hain zuzen, urte horretan jaso zuten Gasteizko Txosnek Arabako Aldundiaren lehen abisua, Finkek azaldu duenez. Hurrengo urtean ere ohartarazpen bera jaso zuten, baina abisua eman zen unetik jaien hasierara arte hain epe laburra egonik, elkarrizketak ez ziren gehiagora iritsi.

Iaz hasi ziren zailtasunak, ordea. Arabako hiriburuko txosnetako ordezkariak bi

bilera izan zituzten urte horretan Arabako Ogasun diputatu Itziar Gonzalo de Zua-zorekin -instituzio horri dagokio herrialdeko pertsona edo elkarte juridiko ororen jarduera ekonomikoak ikuskatzea-.

Jai batzordeetako kideen hitzetan, txosnetan jende ugari aritzen da txandak egiten, eta guztiei Ticket Bairen ingurukoak azaltzea ezinezkoa dela diote

PELLO MAUDO HERRERO / ARGIA CC BY SA

Nagore Ugartek eta Iker Martinek irakurri zuten *Txosnak. Gureak, denonak* manifestua maiatzaren 31n Bilbon egindako agerraldian, dozenaka jai batzorderen izenean. Besteren artean, Txosnak.eus webgunean abiatutako sinadura bilketaren berri eman zuten.

Ondare inmateriala

"Imajinatzen al dituzu jaiak txosnarik gabe? Guk ez. Txosnak ez dira edariak zerbitzatzeko barra hutsak", adierazi zuten Nagore Ugartek eta Iker Martinek maiatzaren 31n Bilbon egindako agerraldian, bertan bildutako Araba, Bizkaia, Gipuzkoa eta Nafarroako dozenaka txosna eta jai batzorderen ordezkari gisa. Irakurritako adierazpenean, azpimarratu zuten txosnak jai herrikoien "bihotza" direla, "elkartzeko eta elkar zaintzeko guneak, herriak bere nortasuna ospatzen duen lekua; tresna politiko, sozial eta kulturalak".

"Jende askoren borondatezko lanarekin" jarduten dute txosnek, jai batzorderen hitzetan: "Gure tradizioak bizirik mantentzen ditugu, kultura sustatzen dugu eta komunitatea indartzen dugu.

Txosnek partaidetza soziala bultzatzen dute eta sortzen dituzten onurekin proiektu kultural eta sozialei eusten diete. Herritik sortzen dena herrira itzultzen da". Horregatik, adierazi dute "ezinbestekoa" dela txosnak babestea, "festa soila" baino gehiago baitira. Helburuetako bat da Euskal Herriko kultur ondare inmaterial izendatuak izan daitezen lortzea, bertso laritza bezala, adibide bat jartzearen.

700 txosna eta 200 jai batzordek baino gehiagok egin dute bat dinamikarekin, eta herritarrak bi modutan atxiki daitezke horretara: Euskal Herriko jai guztietan egongo diren sinadura orrien bidez, eta ireki berri duten www.txosnak.eus webgunearen bitartez. "Herriz herri, jairik jai, txosnaz txosna eta kuadrillaz kuadrilla" sinadurak biltzen ari-

ko dira, eta ondoren Eusko Jaurlaritzari helaraziko dizkiote.

"Egoera ez da erraza, ikusten ari gara zailtasun handiak ditugula egiten dugun lanarekin eta sostengatzen dugun jai ereduarekin aurrera egiteko", azaldu du Martinek Naiz irratian.

Txosnak babesteko, arazoa publiko egin nahi dute, instituzioei trabak ken diezazkieten eskatzeko. "Administrazioarekin elkarlanean gaude baina arazoak ere sortzen dira, ez garelako profesionalak", dio.

Bilboko agerraldian txosna bat muntatu zuten, eta giroa berotzen aritu ziren pandero jole eta trikitilariak, Andoni Ollokiegi musikaria, Joselontxos Donostiako txaranga, eta Izar Mendiguren, Beñat Gaztelumendi eta Oihana Bartra bertsolariak. ●

“Jende askoren
borondatzeko lanarekin
jarduten dute txosnek, eta
sortzen dituzten onurekin
proiektu kultural eta sozialei
eusten diete”

LINUS FINKE

Gasteizko Txosnetako kidea

Errekalor Bizirik-eko kideak dioenez, eztabaida luzeak izan zituzten Gonzalo de Zuazo eta bere taldearekin Ticket Bairen inguruan, hori ezartzera behar nahi zituztelako.

Azkenean, aldundiak eginiko aginuari uko egitea erabaki zuten Gasteizko Txosnak osatzen duten elkarte guztiek, akordio bat adostu ondoren Arabako Ogasun ikuskaritzarekin. Finkek azaldu du bi aukeren artean eztabaidatu behar izan zutela txosnetako kideek: espazioa utzi eta horrekin batera “40 urte baino gehiagoko ibilbidea amaitu”, edo lanean jarraitu “espazio alternatibo, antikapitalista, feminista eta parte hartzaile” horretan.

Aurtengo jaietan txosnetan Ticket Bai sistema martxan jarriko dutela adostu zuten bi aldeek, baina erabaki hori hartzea “erraza” izan zela aitortu du Finkek: “Gure ideien aldeko borroka aurrera doa Ticket Bairekin eta Ticket Bai gabe. Gasteizko herri mugimenduaren parte gara, elkarren

arteak elikatzen gara, eta horrelako lege batek ez du hori aldatu behar”.

Aipatzekoa da, gainera, espazio alternatibo Ticket Bai ezartzeko agindua eman zien lehendabiziko foru aldundia izan zela Arabakoa. Hori PPK herrialdean duen influentziagatik dela uste du Finkek.

INDARRAK BATUTA AURRERA EGIN

Eusko Jaurlaritzak bultzatu nahi duen txosnen merkantilizazioaren aurrean, bide bati ekin diote Euskal Herri osoko jai batzordeetako kideek: indarrak batzeari. Horren erakusle da maiatzaren 8an Bilboko, Gasteizko eta Donostiako herri jaietako ordezkariak egin zuten agerraldia. Hain justu, agerraldi horretan iragarri zuten maiatzaren 31n “txosnak eta herri jaiak defendatzeko” ekitaldia egingo zutela Bilbon.

Hiru hiri horietako jaietako ordezkariak salatu zuten espazio publikoa erabiltzeko “geroz eta zailtasun gehiago” izaten dituztela: “Mundua pribatizatzen ari da, eta gero eta zailagoa da txosnak eta herri-jaiak antolatzea”. Egoeraren erantzuleak aipatzerako orduan, instituzioetan ezarri zuten jopuntua, euren ustez, lehentasuna irabazi asmoa duten jarduerari ematen dietelako.

Finkek azaldu du Ticket Bairen inguruan izandako eztabaidetan ondorio batera iritsi zirela: Euskal Herri osoko jai herrikoietan txosnak “ezinbestekoak” dira, eta horien ibilbidea nahiz jatorria ezagutzea garrantzitsua da txosnen gisako espazio alternatiboekin aurrera jarraitzeko. Gasteizko Txosneko kidearen arabera, ordea, espazio hauek jarduera komertzial gisa ikusteak erakusten du hainbatek ez duela “ezer ulertzen”, eta tabernei konpetentzia egiten dietela pentsatzeak “kontzeptu kapitalistetan harrapatuta” gelditzea dakarrela.

EKONOMIA SOZIAL
ETA ERALDATZAILEAREN
BIDEAN DOAZENEN
AHOLKULARITZA

Ametzagaina 17, behea / Donostia
943 005 680 aholku.eus

DATU PERTSONALEN BABESA
EUROPAKO ARAUTEGIA

Zure enpresa egokitzen
lagunduko dizugu

SIGACUS

943 453 588 · www.sigacus.com

Miribillako (Bilbo) anfiteatroan eginiko ekitaldi jendetsuarekin, Txosnak. Gureak, denonak dinamizari ekin diote Euskal Herriko 700 txosna eta 200 jai batzordek baino gehiagok. Txosnek etorkizuna bermatuta izan dezaten eta “jai eredu herrikoia” mantentzeko, sinadura bilketa bat abiatu dute, txosnak Euskal Herriko kultur ondare inmaterial izendatzeko. “Txosnarik gabe ez dago jai herrikoirik, ez auzoetan, ez herrietan ezta hirietan ere”, adierazi du Finkek. ●

LGBTBIQ+

Harrotasunaren eguna Astigarraga

Ekainak 4
18:30

FAXISMOAREN AURREAN, HARROTASUNEZ
AURRERA! **Hitzaldia**
Hizlaria: Egoitz Arbiol Albeniz (Hiruki Larroxa)
Emakumeon Etxean

Ekainak 11
17:30

BURUNTZALDEKO TRANSMARIBIBOLLO
SAREAREN **Aurkezpena**
Emakumeon Etxean

Ekainak 18
18:30

HERRI BAT DENONTZAT: SEXU-ANIZTASUNA
ASTIGARRAGAN **Hitzaldi-tailerra**
Hizlaria: Egoitz Arbiol Albeniz (Hiruki Larroxa)
Emakumeon Etxean

Ekainak 27
19:30

ZINEGOAK
Film-laburren emanaldia
Erribera kulturgunean

Ekainak 28
19:30

MIKRA
Zirku-garaikide ikuskizuna
Berdinki konpainiaren eskutik, genero rolen
eta botere harremanen inguruko gogoeta
Kontxa Etxeberria plazan

